

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS

2016 m. lapkričio 9 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą — Direktyva 2008/48/EB — Vartotojų apsauga — Vartojimo kreditas — 1 straipsnis, 3 straipsnio m punktas, 10 straipsnio 1 ir 2 dalys, 22 straipsnio 1 dalis ir 23 straipsnis — Sąvokų „popieriuje“ ir „kitoje patvarioje laikmenoje“ aiškinimas — Sutartis, kurioje daroma nuoroda į kitą dokumentą — „Rašytinės formos“ reikalavimas, kaip tai suprantama pagal nacionalinę teisę — Reikiamos informacijos nustatymas atsižvelgiant į objektyvius požymius — Informacija, kuri turi būti nurodyta terminuotoje kredito sutartyje — Privalomos informacijos nebuvimo pasekmės — Proporcingumas“

Byloje C-42/15

dėl *Okresný súd Dunajská Streda* (Dunaška Stredos apylinkės teismas, Slovakija) 2014 m. gruodžio 19 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2015 m. vasario 2 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Home Credit Slovakia a.s.

prieš

Klára Bíróová

TEISINGUMO TEISMAS (trečioji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas L. Bay Larsen, teisėjai M. Vilaras, J. Malenovský, M. Safjan (pranešėjas) ir D. Šváby,

generalinė advokatė E. Sharpston,

posėdžio sekretorius M. Aleksejev, administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2016 m. vasario 24 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- Slovakijos vyriausybės, atstovaujamos B. Ricziová,
- Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos T. Henze ir J. Kemper,
- Europos Komisijos, atstovaujamos G. Goddin ir A. Tokár,

susipažinęs su 2016 m. birželio 9 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,

* Proceso kalba: slovakų.

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/48/EB dėl vartojimo kredito sutarčių ir panaikinančios Tarybos direktyvą 87/102/EEB (OL L 133, p. 66, ir klaidų ištaisymai OL L 207, 2009, p. 14, OL L 199, 2010, p. 40, OL L 234, 2011, p. 46, ir OL L 36, 2015, p. 15) 1 straipsnio, 3 straipsnio m punkto, 10 straipsnio 1 ir 2 dalių, 22 straipsnio 1 dalies ir 23 straipsnio išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant ginčą tarp *Home Credit Slovakia a.s.* ir Klára Bíróová dėl reikalavimo sumokėti likusias mokėtinas paskolas, kurią ši bendrovė suteikė Klára Bíróová ir kurios grąžinimo įmokų ši nesumokėjo, sumas.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 3 Direktyvos 2008/48 7, 9, 10, 19, 30, 31 ir 47 konstatuojamosiose dalyse nustatyta:
„(7) Siekiant sudaryti palankesnes sąlygas gerai veikiančios vidaus rinkos vartojimo kreditų srityje kūrimuisi, būtina numatyti suderintą Bendrijos sistemą keliose pagrindinėse srityse. <...>
<...>
(9) Būtinai visiškas suderinimas, siekiant užtikrinti, kad visi Bendrijos vartotojai naudotųsi aukštu ir vienodu jų interesų apsaugos lygiu, ir siekiant sukurti tikrą vidaus rinką. Todėl valstybėms narėms neturėtų būti leidžiama toliau taikyti arba priimti kitokias, nei nustatyta šioje direktyvoje, nacionalines nuostatas. Tačiau toks apribojimas turėtų būti taikomas tik pagal šią direktyvą suderintoms nuostatomis. Kai tokių suderintų nuostatų nėra, valstybės narės turėtų būti leidžiama toliau taikyti arba priimti nacionalinės teisės aktus. <...>
(10) Šioje direktyvoje pateiktose sąvokų apibrėžtyse nustatyta derinimo sritis. Todėl valstybių narių pareiga įgyvendinti šios direktyvos nuostatas turėtų būti apribota jos taikymo sritimi, kaip nustatyta šiose sąvokų apibrėžtyse. <...>
<...>
(19) Siekiant, kad vartotojai galėtų priimti sprendimus turėdami visą reikiamą informaciją apie faktus, prieš sudarydami kredito sutartis jie turėtų gauti pakankamai informacijos apie kredito sąlygas ir kainą bei apie savo įsipareigojimus; šią informaciją jie gali pasiimti ir apsvarstyti. <...>
<...>
(30) Šioje direktyvoje nereglamentuojami sutarčių teisės klausimai, susiję su kredito sutarčių galiojimu. Todėl toje srityje valstybės narės gali toliau taikyti ar priimti Bendrijos teisę atitinkančias nacionalines nuostatas. Valstybės narės gali reglamentuoti siūlymo sudaryti kredito sutartį teisinę tvarką, visų pirma tai, kada jis pateikiamas, ir tą laikotarpį, per kurį kreditoriui privaloma laikytis savo pasiūlymo. Jeigu toks pasiūlymas yra teikiamas tuo pačiu metu kaip ir šioje direktyvoje nustatyta prieš sudarant sutartį suteikiama informacija, jis turėtų, kaip ir bet kuri papildoma informacija, kurią kreditorius pageidautų suteikti vartotojui, būti pateiktas atskirame dokumente, kuris gali būti pridedamas prie „Europos tipinės informacijos apie vartojimo kreditą“ formos.

(31) Siekiant, kad vartotojas žinotų savo teises ir įsipareigojimus pagal kredito sutartį, joje turėtų būti aiškiai ir glaustai pateikta visa būtina informacija.

<...>

(47) Valstybės narės turėtų nustatyti taisykles dėl sankcijų, taikytinų pažeidus pagal šią direktyvą priimtas nacionalines nuostatas, ir užtikrinti jų įgyvendinimą. Nors sankcijų nustatymas paliekamas valstybių narių nuožiūrai, numatytos sankcijos turėtų būti veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios.“

4 Šios direktyvos 1 straipsnyje „Dalykas“ nustatyta:

„Šios direktyvos tikslas – suderinti tam tikrus valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su vartojimo kredito sutartimis, aspektus.“

5 Minėtos direktyvos 3 straipsnio „Sąvokų apibrėžtys“ m punkte nustatyta:

„Šioje direktyvoje taikomos tokios sąvokų apibrėžtys:

<...>

m) patvari laikmena – bet kuri priemonė, kuri suteikia galimybę vartotojui jam asmeniškai skirtą informaciją saugoti tiek laiko, kiek reikia pagal informacijos paskirtį, taip, kad ja būtų galima pasinaudoti ateityje ir kad būtų galima saugomą informaciją atkurti jos nepakeičiant.“

6 Šios direktyvos 10 straipsnyje „Informacija, kuri turi būti pateikta kredito sutartyse“ nustatyta:

„1. Kredito sutartys parengiamos popieriuje arba kitoje patvarioje laikmenoje.

Visos susitariančiosios šalys gauna po kredito sutarties egzempliorių. Šis straipsnis neturi įtakos Bendrijos teisę atitinkančioms nacionalinėms taisyklėms dėl kredito sutarčių sudarymo galiojimo.

2. Kredito sutartyje aiškiai ir glaustai nurodoma:

a) kredito rūšis;

b) susitariančiųjų šalių tapatybės arba pavadinimai bei geografiniai adresai, taip pat, jei taikoma, kredito tarpininko tapatybė arba pavadinimas ir geografinis adresas;

c) kredito sutarties trukmė;

d) bendra kredito suma ir lėšų išmokėjimą reglamentuojančios sąlygos;

e) jei kreditas suteikiamas atidedant mokėjimą už konkrečią prekę ar paslaugą arba susietojo kredito sutarčių atveju – tas produktas ar ta prekė ir jo kaina grynaisiais pinigais;

f) kredito palūkanų norma, šios normos taikymą ir, jei yra, bet kokio indekso ar pradinei kredito palūkanų normai taikomos orientacinės normos taikymą reglamentuojančios sąlygos, taip pat kredito palūkanų normos keitimo laikotarpiai, sąlygos ir tvarka; ir jei skirtingomis aplinkybėmis taikoma skirtinga kredito palūkanų norma, pirmiau nurodyta informacija apie visas taikomas normas;

g) bendros kredito kainos metinė norma ir bendra vartotojo mokama suma, apskaičiuota sudarant kredito sutartį; paminimos visos prielaidos, naudotos šiai normai apskaičiuoti;

- h) vartotojo atliekamų privalomų mokėjimų suma, skaičius ir periodiškumas bei tam tikrais atvejais grąžinimui skiriamų mokėjimų paskirstymo padengiant skirtingas neapmokėtas sumas, kurioms taikoma skirtinga kredito palūkanų norma, tvarka;
- i) kapitalo amortizacijos pagal terminuotą kredito sutartį atveju – vartotojo teisė paprašius nemokamai bet kuriuo metu visu kredito sutarties galiojimo laikotarpiu gauti sąskaitos išrašą, pateikiamą kaip amortizavimo lentelė.

Amortizavimo lentelėje nurodomi privalomi mokėjimai ir laikotarpiai bei sąlygos, susijusios su tokių sumų mokėjimu; lentelėje pateikiamas kiekvieno grąžinimo suskirstymas, nurodant kapitalo amortizavimą, pagal kredito palūkanų normą apskaičiuotas palūkanas ir, kai taikoma, bet kuriuos papildomus mokesčius; jei palūkanų norma nėra fiksuota arba pagal kredito sutartį papildomi mokesčiai gali būti keičiami, amortizavimo lentelėje aiškiai ir glaustai nurodoma, kad lentelės duomenys galioja tik iki kito kredito palūkanų normos arba papildomų mokesčių pakeitimo pagal kredito sutartį;

- j) jei mokesčiai ir palūkanos turi būti mokami be kapitalo amortizavimo, išrašas, kuriame nurodomi palūkanų ir susijusių periodiškų bei vienkartinį mokesčių mokėjimo laikotarpiai ir sąlygos;
- k) kai taikoma, vienos ar kelių sąskaitų, kuriose registruojamos mokėjimo operacijos ir išmokamos lėšos, palaikymo mokesčiai, išskyrus atvejus, kai sąskaitos atidarymas nėra privalomas, kartu su mokėjimo priemonių, skirtų mokėjimo operacijoms ir lėšų išmokėjimui, naudojimo mokesčiais, ir bet kurie kiti mokesčiai, susiję su kredito sutartimi, bei sąlygos, kuriomis tie mokesčiai gali būti keičiami;
- l) kredito sutarties sudarymo dieną galiojančios palūkanos už pavėluotus mokėjimus ir jų tikslinimo tvarka bei, kai taikoma, bet kurie mokesčiai, mokami už įsipareigojimų neįvykdymą;
- m) įspėjimas dėl pasekmių mokėjimų nevykdymo atveju;
- n) prireikus – išrašas, kad bus mokami mokesčiai notarui;
- o) jei yra, reikalaujamas laidavimas ir draudimas;
- p) teisės atsisakyti sutarties buvimas arba nebuvimas, laikotarpis, per kurį galima šia teise pasinaudoti, ir kitos sąlygos ja pasinaudoti, įskaitant informaciją apie vartotojo pareigą sumokėti išmokėtą kapitalo sumą ir palūkanas pagal 14 straipsnio 3 dalies b punktą bei palūkanų suma, mokama už dieną;
- q) informacija apie teises pagal 15 straipsnį ir pasinaudojimo tomis teisėmis sąlygos;
- r) kredito išankstinio grąžinimo teisė, išankstinio grąžinimo procedūra, taip pat, kai taikoma, informacija apie kreditoriaus teisę į kompensaciją ir apie tai, kaip ši kompensacija bus nustatyta;
- s) tvarka, kurios turi būti laikomasi pasinaudojant teise nutraukti kredito sutartį; ir
- t) ar vartotojui yra numatytas neteisminis apskundimo ir žalos atlyginimo mechanizmas ir, jei taip, galimybės juo naudotis būdai;
- u) kai taikoma, kitos sutarties nuostatos ir sąlygos;
- v) kai taikoma, kompetentingos priežiūros institucijos pavadinimas ir adresas.

3. Kai taikomas 2 dalies i punktas, kreditorius nemokamai suteikia vartotojui bet kuriuo metu visu kredito sutarties galiojimo laikotarpiu teisę gauti sąskaitos išrašą, pateikiamą kaip amortizavimo lentelė.

4. Kredito sutarties, pagal kurią vartotojo atliktais mokėjimais nereikia nedelsiant atitinkamai amortizuoti bendros kredito sumos ir kurie yra naudojami kapitalui sudaryti kredito sutartyje arba papildomoje sutartyje numatytais laikotarpiais ir sąlygomis, atveju pagal 2 dalį privalomoje informacijoje aiškiai ir glaustai nurodoma, kad tokiose sutartyse nenumatoma visos išmokėtos kredito lėšų sumos grąžinimo garantija, nebent tokia garantija yra.

<...>“

- 7 Direktyvos 2008/48 14 straipsnio „Teisė atsisakyti sutarties“ 1 dalyje nustatyta:

„Vartotojas, nenurodydamas priežasties, gali atsisakyti kredito sutarties per keturiolika kalendorinių dienų.

Toks sutarties atsisakymo laikotarpis prasideda:

- a) nuo kredito sutarties sudarymo dienos arba
- b) nuo dienos, kurią vartotojas gauna sutarties nuostatas ir sąlygas bei informaciją pagal 10 straipsnį, jei toji diena yra vėlesnė, nei nurodytoji šios pastraipos a punkte.“

- 8 Šios direktyvos 22 straipsnis „Suderinimas ir šios direktyvos privalomas pobūdis“ išdėstytas taip:

„1. Kadangi šioje direktyvoje pateikiamos suderintos nuostatos, valstybės narės negali toliau taikyti arba priimti savo nacionalinės teisės aktų nuostatų, besiskiriančių nuo nustatytų šioje direktyvoje.

<...>

3. Valstybės narės taip pat užtikrina, kad nuostatų, kurias jos priima įgyvendindamos šią direktyvą, laikymosi negalėtų būti išvengiama dėl to, kaip suformuluojamos atitinkamų sutarčių nuostatos, visų pirma dėl išmokamų lėšų arba kredito sutarčių, kurioms taikoma ši direktyva, įtraukimo į kredito sutartis, kurių pobūdis arba tikslas suteiktų galimybę išvengti jos taikymo.

<...>“

- 9 Minėtos direktyvos 23 straipsnyje „Sankcijos“ numatyta:

„Valstybės narės nustato taisykles dėl sankcijų, taikomų už pagal šią direktyvą priimtų nacionalinių nuostatų pažeidimus, ir imasi visų priemonių, būtinų užtikrinti, kad jos būtų įgyvendinamos. Numatytos sankcijos turi būti veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios.“

- 10 Direktyvos 2008/48 II priedo „Europos tipinė informacija apie vartojimo kreditą“ 2 punkte „Kredito produkto pagrindinių ypatybių apibūdinimas“ yra skyrius „Daliniai mokėjimai ir, tam tikrais atvejais, dalinių mokėjimų paskirstymo tvarka“. Šiame skyriuje pateikiamas toks aprašymas:

„Jūs turėsite sumokėti:

[Vartotojui privalomų mokėjimų suma, skaičius ir periodiškumas]

Palūkanos ir (arba) mokesčiai mokami tokiu būdu: <...>“

Slovakijos teisė

- 11 Pagrindinės bylos aplinkybėms taikomos redakcijos *Zákon č. 129/2010 Z. z. o spotrebitel'ských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov* (Vartojimo kreditų ir kitų vartotojams skirtų kreditų ir paskolų įstatymas Nr. 129/2010, kuriuo iš dalies keičiami ir papildomi tam tikri įstatymai, toliau – Įstatymas Nr. 129/2010) skirtas Direktyvai 2008/48 į Slovakijos nacionalinę teisę perkelti.

- 12 Pagal šio įstatymo 9 straipsnį:

„1. Vartojimo kredito sutartis privalo būti sudaroma raštu. Visos sutarties šalys gauna sutarties egzempliorių popieriuje ar kitoje vartotojo turimoje patvarioje laikmenoje.

2. Be civiliniame kodekse reikalaujamos bendros informacijos, <...> vartojimo kredito sutartyje turi būti nurodyta:

<...>

k) mokėjimų suma, skaičius, periodiškumas, palūkanos ir papildomos išlaidos, o tam tikrais atvejais grąžinimui skiriamų mokėjimų paskirstymo padengiant skirtingas neapmokėtas sumas, kurioms taikoma skirtinga kredito palūkanų norma, tvarka;

l) kapitalo amortizacijos pagal terminuotą vartojimo kredito sutartį atveju – vartotojo teisė paprašius nemokamai bet kuriuo metu visu kredito sutarties galiojimo laikotarpiu gauti sąskaitos išrašą, pateikiamą kaip amortizavimo lentelė, nurodyta 5 dalyje.

<...>“

- 13 Minėto įstatymo 11 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Vartojimo kreditas laikomas suteiktu be palūkanų ir kredito mokesčio, jei:

a) vartojimo kredito sutartis sudaryta ne raštu, kaip reikalaujama pagal 9 straipsnio 1 dalį, ir joje nepateikiama 9 straipsnio 2 dalies a–k, r ir y punktuose bei 10 straipsnio 1 dalyje nurodyta informacija,

b) vartojimo kredito sutartyje aiškiai nenurodoma vartotojo mokėtina bendra kredito kainos metinė norma.“

- 14 *Občiansky zákonník* (Civilinis kodeksas) 40 straipsnyje numatyta:

„1. Juridinis aktas negalioja, jeigu neatitinka įstatymuose arba šalių susitarime nustatytos formos reikalavimų.

<...>

3. Visi rašytiniai juridiniai aktai galioja, jei yra pasirašyti juos parengusių asmenų. Jei juos parengia keletas asmenų, visų dalyvių parašai nebūtinai turi būti tame pačiame dokumente, nebent įstatymai nustato kitaip. Parašą galima pakeisti elektroninėmis priemonėmis, kai tai yra įmanoma.

4. Rašytinės formos reikalavimas tenkinamas, kai juridinis aktas pasirašytas naudojant teleksą, telegramą ar elektronines priemones, leidžiančias materializuoti juridinio akto turinį ir nustatyti jį pasirašiusį asmenį. Rašytinės formos reikalavimas taip pat tenkinamas, kai juridinis aktas pasirašomas saugiu elektroniniu parašu naudojantis elektroninėmis priemonėmis.

<...>“

- 15 Civilinio kodekso 46 straipsnio 2 dalyje nurodyta:

„Sutarties sudarymas raštu apima tik ofertą ir rašytinį akceptą. <...>“

- 16 *Obchodný zákonník* (Komerčinis kodeksas) 273 straipsnyje nustatyta:

„1. Dalis sutarties sąlygų gali būti nustatoma darant nuorodą į profesinių organizacijų ar įvairiems interesams atstovaujančių organizacijų parengtas bendrąsias sutarties sąlygas arba į kitas komercines sąlygas, kurias žino sudaromos sutarties šalys ar kurios pridėtos prie ofertos.

<...>

3. Sudarant sutartį galima pasinaudoti komercinėje praktikoje paplitusia tipine sutartimi.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 17 2011 m. birželio 29 d. *Home Credit Slovakia* kaip kreditorė sudarė su K. Bíróová (skolininke) kredito sutartį, parengtą naudojantis tipinės sutarties forma, kurioje paskolos suteikimo dieną reikėjo užpildyti tuščius laukelius.
- 18 Iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad tuose užpildytuose laukeliuose nurodyti, be kita ko, skolininkės asmens duomenys ir informacija apie jos darbą, įskaitant ir informaciją apie gaunamas pajamas. Be to, buvo nurodyti duomenys apie pačią paskolą ir lėšų suteikimą, konkrečiai nurodyta bendra paskolos suma ir bendra vartotojo mokėtina suma, mėnesinių įmokų dydis, mėnesinių įmokų skaičius ir periodinių įmokų terminai, palūkanų norma ir visos skolos grąžinimo terminas, t. y. per 36 mėnesius nuo jos suteikimo. Kadangi bendra kredito kainos metinė norma buvo nuo 35 iki 37,5 %, jos tikslus dydis turėjo būti nurodytas po paskolos suteikimo.
- 19 Bendra nagrinėjamos paskolos suma – 700 EUR, o bendra sutartyje nurodyta skolininko grąžintina suma – 1 087,56 EUR.
- 20 Be to, šioje sutartyje numatyta, kad dokumentas „*Home Credit Slovakia a.s.* paskolos sutarties sąlygos. Piniginė paskola“ (toliau – bendrosios sąlygos) yra minėtos sutarties sudėtinė dalis.
- 21 Taip parengtą sutartį pasirašė *Home Credit Slovakia* ir K. Bíróová. Be to, pagal sutartį pastaroji savo parašu patvirtino, kad gavo bendrąsias sąlygas, su jomis susipažino ir kad jose esančios nuostatos yra aiškios ir pakankamai tikslios ir kad sutinka su šiomis bendrosiomis sąlygomis.
- 22 Vis dėlto bendrosios sąlygos paskolos sutarties šalių nebuvo pasirašytos.
- 23 Pagal šias sąlygas skolininkas galėjo prašyti kreditoriaus nemokamai suteikti jam bet kuriuo metu visu paskolos sutarties galiojimo laikotarpiu sąskaitos išrašą, pateikiamą kaip amortizavimo lentelė, kurioje nurodomi privalomi mokėjimai ir laikotarpiai bei sąlygos, susijusios su tokių sumų mokėjimu, įskaitant ir kiekvieno grąžinimo sudėtį, nurodant kapitalo amortizavimą, palūkanas ir, kai taikoma, papildomus mokesčius.
- 24 Vis dėlto minėtose sąlygose nenurodyta, kokios skolininkui grąžinant paskolą mėnesinės įmokos dalys skirtos, pirma, palūkanoms ir mokesčiams mokėti ir, antra, kapitalui grąžinti.

- 25 Sumokėjusi dvi mėnesines įmokas K. Bíróová nutraukė suteiktos paskolos grąžinimą. Todėl *Home Credit Slovakia* pareikalavo iš anksto grąžinti visą skolą ir paprašė K. Bíróová grąžinti kapitalą ir sumokėti paskolos sutartyje numatytas palūkanas ir delspinigius.
- 26 Nesulaukusi prašomo mokėjimo *Home Credit Slovakia* prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pareiškė ieškinį dėl skolos išieškojimo. Minėtas teismas šiuo klausimu turi abejonių dėl paskolos sutarties galiojimo, nes bendrosios sąlygos nebuvo pasirašytos sutarties šalių, todėl jis mano, kad ginčo sprendimas priklauso nuo Direktyvos 2008/48 išaiškinimo.
- 27 Tokiomis aplinkybėmis *Okresný súd Dunajská Streda* (Dunaška Stredos apylinkės teismas, Slovakija) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 1 dalyje vartojamos sąvokos „popieriuje“ ir „kitoje patvario[lo]je laikmenoje“, atsižvelgiant į 3 straipsnio m punktą, turi būti aiškinamos kaip apimančios ne tik sutarties šalių pasirašyto dokumento tekstą („hard copy“), kuriame pateikiama šios direktyvos 10 straipsnio 2 dalies a–v punktuose nurodyta informacija, bet ir visus kitus dokumentus, kurie nurodomi minėtame tekste ir kurie pagal nacionalinę teisę yra sutarties sudedamosios dalys (pavyzdžiui, „bendrosios sutarties sąlygos“, „paskolos sąlygos“, „mokesčiai“, kreditoriaus parengtas „įmokų mokėjimo planas“), net jei tokie dokumentai *per se* neatitinka „rašytinės formos“ reikalavimo pagal atitinkamą nacionalinę teisę (pavyzdžiui, kai nėra pasirašyti sutarties šalių)?

2. Atsižvelgiant į atsakymą į pirmąjį klausimą:

Ar Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 1 ir 2 dalys, atsižvelgiant į tos pačios direktyvos 1 straipsnį, pagal kurį šios direktyvos tikslas yra visiškai šios srities suderinimas, turi būti aiškinamos kaip draudžiančios tokią reglamentavimą ar nacionalinę praktiką, pagal kuriuos, norint, kad būtų tenkinamas „rašytinės formos“ reikalavimas pagal atitinkamos valstybės narės teisę, reikalaujama, kad visa 10 straipsnio 2 dalies a–v punktuose numatyta informacija būtų nurodyta viename dokumente (iš principo sutarties šalių pasirašytame dokumente), ir nepripažįstama vartojimo kredito sutarties visiškai teisinė galia tik dėl to, kad dalis minėtos informacijos nenurodoma pasirašytame dokumente, net jei tokia informacija (ar jos dalis) nurodoma atskirame dokumente (pavyzdžiui, „bendrosios sutarties sąlygos“, „kredito sąlygos“, „mokesčiai“, kreditoriaus parengtas „įmokų mokėjimo planas“), nors pačioje rašytinėje sutartyje nurodomi tokie dokumentai, yra tenkinamos nacionalinėje teisėje numatytos tokių dokumentų pripažinimo sutarties dalimi sąlygos ir tokiu atveju aptarta vartojimo kredito sutartis bendrai atitinka sutarties parengimo „kitoje patvario[lo]je laikmenoje“ reikalavimus pagal direktyvos 10 straipsnio 1 dalį?

3. Ar Direktyvos 2008/48/EB 10 straipsnio 2 dalies h punktas turi būti aiškinamas taip, kad šioje nuostatoje numatyti duomenys (konkrečiai mokėjimų periodiškumas):

- turi būti aiškiai nurodyti konkrečiai aptariamoje sutartyje [iš principo nurodant kiekvienos įmokos konkretes datas (metus, mėnesį ir dieną)], ar
- pakanka, kad sutartyje būtų pateikta bendra informacija apie objektyviai suprantamas nuorodas, iš kurių būtų galima nustatyti šią informaciją (pavyzdžiui, įtvirtinant sąlygas, kad „mėnesinė įmoka turi būti sumokėta iki kiekvieno kalendorinio mėnesio 15 dienos“, „pirmoji įmoka turi būti sumokėta per mėnesį nuo sutarties pasirašymo, o visos kitos įmokos turi būti sumokėtos per mėnesį nuo paskutinės sumokėtos įmokos dienos“, ar kitokias atitinkamas formuluotes)?

4. Jei trečiojo klausimo antroje įtraukoje pateiktas aiškinimas būtų pripažintas teisingu, ar Direktyvos 2008/48/EB 10 straipsnio 2 dalies h punktas turi būti aiškinamas taip, kad šioje nuostatoje numatyti duomenys (konkrečiai mokėjimų periodiškumas) gali būti nurodyti ir atskirame dokumente, į kurį daroma nuoroda sutartyje, atitinkančioje rašytinės formos reikalavimą (pagal

direktyvos 10 straipsnio 1 dalį), tačiau kuris *per se* nebūtinai atitinka tokį reikalavimą (t. y. dokumente, kuris nebūtinai turi būti pasirašytas sutarties šalių; pavyzdžiui, tai gali būti dokumentas, kuriame nurodytos „bendrosios sutarties sąlygos“, „kredito sąlygos“, „mokesčiai“, kreditoriaus parengtas „įmokų mokėjimo planas“)?

5. Ar Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies i punktas, sietinas su [tos pačios nuostatos h punktu], turi būti aiškinamas taip:

- kad terminuotoje kreditavimo sutartyje, pagal kurią paskolintas kapitalas grąžinamas ar amortizuojamas mokant atskiras įmokas, ją pasirašant nebūtinai turi būti nurodyta tiksli kiekvienos įmokos dalis, kuri skirta paskolinto kapitalo grąžinimui, ir dalis, kurią sudaro palūkanos ir mokesčiai (t. y. detalus įmokų mokėjimo ar amortizavimo planas nebūtinai turi būti sudedamoji sutarties dalis), tačiau tokie duomenys gali būti pateikti įmokų mokėjimo ar amortizavimo plane, kurį kreditorius pateikia skolininkui šio prašymu, ar vis dėlto taip:
- kad šios direktyvos 10 straipsnio 2 dalies h punktas užtikrina skolininkui papildomą teisę reikalauti amortizavimo lentelės išrašo su tiksliai nurodytomis datomis visu kreditavimo sutarties galiojimo laikotarpiu, tačiau ši teisė neatleidžia sutarties šalių nuo pareigos jau į pačią sutartį įtraukti konkrečiai sutarčiai personalizuotą informaciją dėl atskirų įmokų (privalomų pagal kreditavimo sutartį visą jos galiojimo laikotarpį) dalių paskirsimo kapitalo grąžinimui ir palūkanoms bei mokesčiams?

6. Jei penktojo klausimo pirmoje įtraukoje pateiktas aiškinimas būtų pripažintas teisingu, ar toks klausimas atitinka Direktyvos 2008/48/EB siekiamą tikslą dėl visiško suderinimo, atsižvelgiant į tai, kad valstybė narė pagal tos pačios direktyvos 22 straipsnio 1 dalį negali reikalauti, kad kreditavimo sutartyje būtų tiksliai nurodyta kiekvienos atskiros įmokos dalis, tenkanti kapitalo grąžinimui, ir palūkanų bei mokesčių dalis (t. y. kad detalus įmokų mokėjimo ar amortizavimo planas būtų sudedamoji sutarties dalis)?

7. Ar Direktyvos 2008/48/EB 1 straipsnio, pagal kurį šia direktyva siekiama visiško suderinimo šioje srityje, nuostatos, ar tos pačios direktyvos 23 straipsnio, pagal kurį sankcijos turi būti proporcingos, nuostatos turi būti aiškinamos taip, kad minėta direktyva draudžia nacionalinės teisės nuostatą, pagal kurią didelės dalies Direktyvos 2008/48/EB 10 straipsnio 2 dalyje nurodytos informacijos nepateikimas kreditavimo sutartyje reiškia, kad suteiktas kreditas laikomas atleistu nuo palūkanų ir kitų mokesčių, t. y. skolininkas kreditoriui privalo grąžinti tik pagal sutartį gautą kapitalą?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo ir antrojo klausimų

- 28 Savo pirmuoju ir antruoju klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 1 ir 2 dalys, sietinos su šios direktyvos 3 straipsnio m punktu, turi būti aiškinamos taip, kad, pirma, vartojimo kredito sutartyje turi būti pateikta visa minėtos direktyvos 10 straipsnio 2 dalyje nurodyta informacija, antra, sutartis popieriuje turi būti pasirašyta šalių ir, trečia, šis parašo reikalavimas taikytinas visoms tokios sutarties sudėtinėms dalims.
- 29 Šiuo klausimu pirmiausia reikia priminti, kad pagal Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 1 dalies pirmą pastraipą kredito sutartys parengiamos popieriuje arba kitoje patvario[je]je laikmenoje.
- 30 Vis dėlto minėtoje direktyvoje nenurodoma, kad šioje nuostatoje nurodytos kredito sutartys turi būti išdėstytos viename dokumente.

- 31 Kaip matyti iš Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies, siejamos su šios direktyvos 31 konstatuojamąja dalimi, reikalavimas kredito sutartyje, parengtoje popieriuje arba kitoje patvario[ol]je laikmenoje, aiškiai ir glaustai nurodyti šioje nuostatoje minimą informaciją yra būtinas, kad vartotojas galėtų žinoti savo teises ir pareigas.
- 32 Šis reikalavimas padeda pasiekti Direktyvos 2008/48 tikslą – vartojimo kreditų srityje numatyti visišką ir privalomą suderinimą keliose pagrindinėse srityse, laikomą būtinu siekiant visiems Europos Sąjungos vartotojams užtikrinti aukštą ir vienodą jų interesų apsaugos lygį ir palengvinti tinkamai veikiančios vartojimo kreditų vidaus rinkos vystymąsi (žr. šiuo klausimu 2016 m. balandžio 21 d. Sprendimo *Radlinger ir Radlingerová*, C-377/14, EU:C:2016:283, 61 punktą).
- 33 Nors atsižvelgiant į šį tikslą nebūtinai visa Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalyje nurodyta informacija turi būti pateikta viename dokumente, vis dėlto svarbu pažymėti, kad, atsižvelgiant į minėto straipsnio 1 dalį, visa šioje 2 dalyje išvardyta informacija turi būti išdėstyta popieriuje ar kitoje patvario[ol]je laikmenoje ir turi būti kredito sutarties sudėtinė dalis.
- 34 Kadangi Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalyje nurodyta informacija turi būti aiškiai ir glaustai išdėstyta, būtina, kad, kaip nurodo generalinė advokatė savo išvados 52 punkte, kredito sutartyje būtų aiški ir tiksli nuoroda į kitus šią informaciją pateikiančius dokumentus, išdėstytus popieriuje ar kitoje patvario[ol]je laikmenoje, kurie realiai buvo pateikti vartotojui dar iki sutarties sudarymo ir leido jam realiai suprasti visas savo teises ir pareigas.
- 35 Iš tikrųjų, konkrečiai dėl Direktyvos 2008/48 3 straipsnio m punkte esančios sąvokos „patvari[o]i laikmena“ Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad ši laikmena taip pat kaip ir popierinė laikmena turi užtikrinti vartotojui, kad jis turės atitinkamą informaciją, kad prireikus galėtų įgyvendinti savo teises. Šiuo klausimu vartotojui svarbi galimybė saugoti informaciją, kuri jam skirta asmeniškai, ir užtikrinti, kad kredito sutarties turinys nebūtų pakeistas ir kad informacija būtų prieinama pakankamą laikotarpį bei suteikta galimybė atgaminti nepakitusią informaciją [(žr. šiuo klausimu dėl 1997 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 97/7/EB dėl vartotojų apsaugos, susijusios su nuotolinės prekybos sutartimis (OL L 144, p. 19; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 3 t., p. 319), 2012 m. liepos 5 d. Sprendimo *Content Services*, C-49/11, EU:C:2012:419, 42–44 punktus)].
- 36 Antra, dėl klausimo, ar kredito sutartis popieriuje turi būti šalių pasirašyta laikantis atitinkamos valstybės narės teisės aktuose numatytų sąlygų, reikia pažymėti, kad Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 1 dalies pirmoje pastraipoje nedaroma jokia nuoroda į nacionalinę teisę, todėl šioje nuostatoje minimos sąvokos „popieriuje“ ir „kitoje patvario[ol]je laikmenoje“ yra savarankiškos. Jų aiškinimas negali būti nulemtas nacionalinės teisės nuostatų dėl kredito sutarčių sudarymo formos.
- 37 Nors sąvoka „popieriuje“ šioje direktyvoje neapibrėžta, 3 straipsnio m punkte numatyta, kad „patvari[o]i laikmena“ yra bet kuri priemonė, kuri suteikia galimybę vartotojui jam asmeniškai skirtą informaciją saugoti tiek laiko, kiek reikia pagal informacijos paskirtį, taip, kad ja būtų galima pasinaudoti ateityje ir kad būtų galima saugomą informaciją atkurti nepakeistą.
- 38 Iš Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 1 dalies išplaukia, kad sąvoka „popieriuje“ yra susijusi su priemone, kurioje pateikiama kredito sutartis, nereikalaujant, kad ši priemonė būtų pasirašyta. Todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nori konkrečiai išsiaiškinti, ar ši direktyva draudžia valstybei narei numatyti tokį reikalavimą savo nacionalinės teisės aktuose.
- 39 Šiuo klausimu reikia priminti, kad pagal Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą šis straipsnis neturi įtakos Sąjungos teisę atitinkančioms nacionalinėms taisyklėms dėl kredito sutarčių sudarymo galiojimo.

- 40 Šalių parašo popieriuje sudarytoje kredito sutartyje reikalavimas, įtvirtintas, kaip matyti iš šio sprendimo 26 punkto, pagrindinėje byloje nagrinėjamoje nacionalinėje teisėje, lemiantis sutarties galiojimą, yra nacionalinė taisyklė dėl kredito sutarčių sudarymo galiojimo, kaip tai suprantama pagal minėtą Direktyvos 2008/48 nuostatą.
- 41 Tačiau nei Direktyvos 2008/48 tikslas vartojimo kreditų srityje numatyti visišką ir privalomą suderinimą keliose pagrindinėse srityse laikomas būtinu siekiant visiems Europos Sąjungos vartotojams užtikrinti aukštą ir vienodą jų interesų apsaugos lygį ir palengvinti tinkamai veikiančios vartojimo kreditų vidaus rinkos vystymąsi (žr. šiuo klausimu 2014 m. kovo 27 d. Sprendimo *LCL Le Crédit Lyonnais*, C-565/12, EU:C:2014:190, 42 punktą, 2014 m. gruodžio 18 d. Sprendimo *CA Consumer Finance*, C-449/13, EU:C:2014:2464, 21 punktą ir 2016 m. balandžio 21 d. Sprendimo *Radlinger ir Radlingerová*, C-377/14, ES:C:2016:283, 61 punktą), nei apskritai Sąjungos teisė nedraudžia nustatyti tokį reikalavimą.
- 42 Trečia, dėl klausimo, ar nacionalinėje teisėje įtvirtintas parašo reikalavimas gali būti taikomas visoms tokios sutarties sudėtinėms dalims, reikia pažymėti, kad „kredito sutartyje“, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 2008/48 3 straipsnio c punktą, remiantis šios direktyvos 10 straipsnio 1 dalimi, parengiamoje popieriuje ar kitoje patvario[io]je laikmenoje, turi būti aiškiai ir tiksliai nurodyta minėtos direktyvos 10 straipsnio 2 dalyje išvardyta informacija.
- 43 Todėl, kaip nurodo generalinė advokatė savo išvados 35 punkte, vis dėlto šią informaciją būtina įtraukti į tokią sutartį.
- 44 Tokiomis aplinkybėmis, kai valstybė narė savo nacionalinėje teisėje numato, jog parašo reikalavimas taikomas visoms sutarties sudėtinėms dalims (tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas), nei Direktyva 2008/48, nei apskritai Sąjungos teisė nedraudžia nustatyti tokį reikalavimą.
- 45 Atsižvelgiant į šiuos vertinimus, į pirmąjį ir antrąjį prejudicinius klausimus reikia atsakyti taip, kad Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 1 ir 2 dalys, siejamos su šios direktyvos 3 straipsnio m punktu, turi būti aiškinamos taip:
- kredito sutartis nebūtinai turi būti išdėstyta viename dokumente, tačiau visa minėtos direktyvos 10 straipsnio 2 dalyje nurodyta informacija turi būti pateikta popieriuje ar kitoje patvario[io]je laikmenoje,
 - valstybei narei nedraudžiama savo nacionalinėje teisėje numatyti, kad, pirma, kredito sutartis, patenkanti į Direktyvos 2008/48 taikymo sritį ir įtvirtinta popieriuje, turi būti pasirašyta šalių ir, antra, šis parašo reikalavimas taikytinas visoms šios sutarties sudėtinėms dalims ir informacijai, nurodytai minėtos direktyvos 10 straipsnio 2 dalyje.

Dėl trečiojo ir ketvirtąjo klausimų

- 46 Savo trečiuoju ir ketvirtuoju klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies h punktas turi būti aiškinamas taip, kad kredito sutartyje turi būti nurodyta konkreti kiekvieno mokėjimo, kurį turi atlikti vartotojas, data, ar vis dėlto pakanka bendros nuorodos, leidžiančios nustatyti šių mokėjimų datas.
- 47 Šiuo klausimu reikia priminti, kad pagal minėtą nuostatą kredito sutartyje turi būti aiškiai ir glaustai nurodyta vartotojo atliekamų privalomų mokėjimų suma, skaičius ir periodiškumas ir tam tikrais atvejais grąžinti skiriamų mokėjimų paskirstymo padengiant skirtingas nesumokėtas sumas, kurioms taikoma skirtinga kredito palūkanų norma, tvarka.

- 48 Kaip savo išvados 55 punkte nurodė generalinė advokatė, minėtos nuostatos tikslas – užtikrinti, kad vartotojas žinotų kiekvieno mokėjimo datą.
- 49 Todėl, kai šios sutarties sąlygos leidžia vartotojus nesunkiai ir tiksliai nustatyti mokėjimų datas, šis tikslas yra tenkinamas.
- 50 Tokiomis aplinkybėmis į trečiąjį ir ketvirtąjį klausimus reikia atsakyti taip, kad Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies h punktas turi būti aiškinamas taip: nebūtina, kad kredito sutartyje būtų nurodytos konkrečios kiekvieno vartotojo atliekamo mokėjimo datos, jei sutarties sąlygos leidžia vartotojui nesunkiai ir tiksliai nustatyti šių mokėjimų datas.

Dėl penktojo ir šeštojo klausimų

- 51 Savo penktuoju ir šeštuoju klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies h ir i punktai turi būti aiškinami taip, kad terminuotoje kredito sutartyje, kurioje numatytas kapitalo amortizavimas atskirais mokėjimais, turi būti pateikta amortizavimo lentelė ir joje nurodoma tiksli kiekvienos įmokos dalis, skirta paskolinto kapitalo grąžinimui, o jei į šį klausimą būtų atsakyta neigiamai, ar, atsižvelgiant į šios direktyvos 22 straipsnio 1 dalį, minėtos nuostatos neleidžia valstybei narėi tokios pareigos numatyti savo nacionalinės teisės aktuose.
- 52 Norint atsakyti į šiuos klausimus, reikia pažymėti, kad, kaip buvo nurodyta šio sprendimo 47 punkte, minėtos direktyvos 10 straipsnio 2 dalies h punkte numatyta, jog kredito sutartyje turi būti nurodyta tik vartotojo atliekamų privalomų mokėjimų suma, skaičius ir periodiškumas bei tam tikrais atvejais grąžinimui skiriamų mokėjimų paskirstymo padengiant skirtingas nesumokėtas sumas, kurioms taikoma skirtinga kredito palūkanų norma, tvarka.
- 53 Iš minėtos direktyvos 10 straipsnio 2 dalies i punkto ir 3 dalies matyti, kad tik vartotojo prašymu visu paskolos sutarties galiojimo laikotarpiu kreditorius privalo nemokamai pateikti sąskaitos išrašą kaip amortizavimo lentelę.
- 54 Atsižvelgiant į aiškų šios nuostatos tekstą, reikia konstatuoti, kad Direktyva 2008/48 nenumato pareigos įtraukti į kredito sutartį tokį išrašą, kuris pateikiamas kaip amortizavimo lentelė.
- 55 Dėl valstybių narių galimybės tokią pareigą numatyti savo nacionalinės teisės aktuose, reikia pažymėti, kad, kalbant apie sutartis, kurioms taikoma Direktyva 2008/48, valstybės narės negali sutarties šalims nustatyti pareigos, nenumatytos šioje direktyvoje, kai joje pateikiamos suderintos nuostatos, susijusios su tokiomis pareigomis (žr. pagal analogiją 2012 m. liepos 12 d. Sprendimo *SC Volksbank România*, C-602/10, EU:C:2012:443, 63 ir 64 punktus).
- 56 Taigi reikia konstatuoti, kad Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalis yra toks reikalavimų dėl informacijos, kurią būtinai reikia nurodyti kredito sutartyje, suderinimas.
- 57 Iš tiesų pagal šios direktyvos 10 straipsnio 2 dalies u punktą kredito sutartyje turi būti aiškiai ir glaustai nurodytos, kai taikoma, kitos sutarties nuostatos ir sąlygos. Vis dėlto šios nuostatos tikslas – nustatyti pareigą į sutartį popieriuje ar kitoje patvario[jo]je laikmenoje įtraukti bet kokias šalių derantis dėl paskolos sutartas sąlygas.
- 58 Tačiau minėta nuostata negali būti aiškinama kaip leidžianti valstybėms narėms savo nacionalinės teisės aktuose numatyti pareigą į kredito sutartį įtraukti kitą informaciją, nei išvardyta minėtos direktyvos 10 straipsnio 2 dalyje.

- 59 Todėl į penktąjį ir šeštąjį klausimus reikia atsakyti taip, kad Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies h ir i punktai turi būti aiškinami taip: terminuotoje kredito sutartyje, kurioje numatytas kapitalo amortizavimas atskirais mokėjimais, neturi būti pateikta amortizavimo lentelė, nurodanti tikslią kiekvienos įmokos dalį, kuri skirta paskolinto kapitalo grąžinimui. Šios nuostatos, siejamos su minėtos direktyvos 22 straipsnio 1 dalimi, neleidžia valstybėms narėms savo nacionalinės teisės aktuose numatyti tokios pareigos.

Dėl septintojo klausimo

- 60 Savo septintuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar Direktyvos 2008/48 23 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad jis nedraudžia valstybei narei savo nacionalinės teisės aktuose numatyti, jog tuo atveju, kai kredito sutartyje nenurodoma visa šios direktyvos 10 straipsnio 2 dalyje išvardyta informacija, kreditas laikomas suteiktu be palūkanų ir kredito mokesčio.
- 61 Šiuo klausimu pirmiausia primintina, kad pagal Direktyvos 2008/48 23 straipsnį valstybės narės nustato taisykles dėl sankcijų, taikomų už pagal šią direktyvą priimtų nacionalinių nuostatų pažeidimus, ir imasi visų priemonių, būtinų užtikrinti, kad jos būtų įgyvendinamos.
- 62 Vis dėlto iš minėtos direktyvos 47 konstatuojamosios dalies matyti, kad, nors sankcijų pasirinkimas paliekamas valstybių narių nuožiūrai, numatytos sankcijos turėtų būti veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios (žr. šiuo klausimu 2014 m. kovo 27 d. Sprendimo *LCL Le Crédit Lyonnais*, C-565/12, EU:C:2014:190, 43 punktą).
- 63 Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad sankcijų griežtumas turi atitikti pažeidimų, už kuriuos jos skiriamos, sunkumą ir visų pirma užtikrinti realų atgrasomąjį poveikį, nepažeidžiant bendrojo proporcingumo principo (žr. 2014 m. kovo 27 d. Sprendimo *LCL Le Crédit Lyonnais*, C-565/12, EU:C:2014:190, 45 punktą ir jame nurodytą teismų praktiką).
- 64 Šiuo klausimu 2014 m. kovo 27 d. Sprendime *LCL Le Crédit Lyonnais* (C-565/12, EU:C:2014:190) Teisingumo Teismas jau įvertino valstybės narės nustatytų sankcijų atitiktį tokioms riboms, konkrečiai dėl sankcijos atimti kreditoriaus teisę į palūkanas, kai pažeidžiama ikisutartinė kreditoriaus pareiga patikrinti vartotojo mokumą, numatyta Direktyvos 2008/48 8 straipsnyje.
- 65 Atsižvelgdamas į tikslo apsaugoti vartotojus, siejamo su kreditoriaus pareiga patikrinti skolininko mokumą, svarbą, Teisingumo Teismas nusprendė, kad, jei sankcija atimti teisę į palūkanas susilpnėtų ar visiškai būtų paneigta, tai reikštų, kad ši sankcija visiškai nebūtų atgrasanti (žr. šiuo klausimu 2014 m. kovo 27 d. Sprendimo *LCL Le Crédit Lyonnais*, C-565/12, EU:C:2014:190, 52 ir 53 punktus).
- 66 Dėl šioje kredito sutartyje nepateikiamos tam tikros informacijos, susijusios su grąžinimo sąlygomis ir mokesčiais už šį kreditą, Teisingumo Teismas taip pat nusprendė, kad atsižvelgiant į tikslą apsaugoti vartotoją nuo nesąžiningų sąlygų, įtvirtintą 1986 m. gruodžio 22 d. Direktyvoje 87/102/EEB dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su vartojimo kreditu, suderinimo (OL L 42, 1987, p. 48; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 1 t., p. 326), iš dalies pakeistoje 1998 m. vasario 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 98/7/EB (OL L 101, 1998, p. 17; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 4 t., p. 36, toliau – Direktyva 87/102), suteikiant jam galimybę visiškai žinoti pasirašomos sutarties sąlygas ir būsimą įgyvendinimą, minėtos direktyvos 4 straipsnyje reikalaujama, kad skolininkas turėtų visą informaciją, kuri gali turėti įtakos jo įsipareigojimų apimčiai (žr. 2015 m. liepos 9 d. Sprendimo *Bucura*, C-348/14, nepaskelbtas Rink., EU:C:2015:447, 57 punktą).

- 67 Bendros kredito kainos metinės normos nenurodymas kredito sutartyje buvo pripažintas turinčiu esminę reikšmę pagal Direktyvą 87/102, nes tai leidžia vartotojui įvertinti savo išipareigojimų apimtį (žr. šiuo klausimu 2010 m. lapkričio 16 d. Nutarties *Pohotovost*, C-76/10, EU:C:2010:685, 70 ir 71 punktus).
- 68 Direktyva 87/102 buvo išaiškinta kaip leidžianti nacionaliniam teismui *ex officio* taikyti jos 4 straipsnį į nacionalinę teisę perkeliančias nuostatas, kuriose numatyta, jog vartojimo kredito sutartyje nenurodžius bendros kredito kainos metinės normos, suteiktas kreditas laikomas suteiktu be palūkanų ir kredito mokesčių (žr. šiuo klausimu 2010 m. lapkričio 16 d. Nutarties *Pohotovost*, C-76/10, EU:C:2010:685, 76 punktą).
- 69 Atsižvelgiant į šio sprendimo 63–68 punktuose nurodytą teismo praktiką, reikia konstatuoti, kad kreditoriaus pareigos, turinčios esminę reikšmę pagal Direktyvą 2008/48, nesilaikymas pagal nacionalinę teisę gali būti baudžiamas šio kreditoriaus teisės į palūkanas ir mokesčius atėmimu.
- 70 Pareiga kredito sutartyje nurodyti tokią informaciją, kaip Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies g punkte numatyta bendra kredito kainos metinė norma, šios direktyvos 10 straipsnio 2 dalies h punkte numatytas privalomų mokėjimų skaičius ir periodiškumas ir prireikus minėtos direktyvos 10 straipsnio 2 dalies n ir o punktuose numatytas išrašas, kad bus mokami mokesčiai notarui, reikalaujamas laidavimas ir draudimas, turi esminę reikšmę.
- 71 Kadangi šios informacijos kredito sutartyje nenurodymas gali atimti iš vartotojo galimybę įvertinti savo išipareigojimų apimtį, teisės į palūkanas ir mokesčius atėmimo iš kreditoriaus sankcija, numatyta nacionalinės teisės aktuose, turi būti vertinama kaip proporcinga pagal Direktyvos 2008/48 23 straipsnį ir šio sprendimo 63 punkte nurodytą teismo praktiką.
- 72 Vis dėlto tokios sankcijos, lemiančios rimtas pasekmes kreditoriui, taikymas pagal šią nacionalinę teisę tais atvejais, kai nenurodoma Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalyje minima informacija, kuri negali turėti įtakos vartotojo galimybei įvertinti savo išipareigojimų apimtį, pavyzdžiui, kompetentingos priežiūros institucijos pavadinimas ir adresas, numatyti šios direktyvos 10 straipsnio 2 dalies v punkte, negali būti laikomas proporcingu.
- 73 Tokiomis aplinkybėmis į septintąjį klausimą reikia atsakyti taip, kad Direktyvos 2008/48 23 straipsnis turi būti aiškinamas taip: jis nedraudžia valstybei narei savo nacionalinės teisės aktuose numatyti, jog tuo atveju, kai kredito sutartyje nenurodoma visa šios direktyvos 10 straipsnio 2 dalyje išvardyta informacija, kreditas laikomas suteiktu be palūkanų ir kredito mokesčių, jei tai yra informacija, kurios nenurodymas gali atimti iš vartotojo galimybę įvertinti savo išipareigojimų apimtį.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 74 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendžia:

1. 2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/48/EB dėl vartojimo kredito sutarčių ir panaikinančios Tarybos direktyvą 87/102/EEB 10 straipsnio 1 ir 2 dalis, siejamas su šios direktyvos 3 straipsnio m punktu, reikia aiškinti taip:
 - kredito sutartis nebūtinai turi būti išdėstyta viename dokumente, tačiau visa minėtos direktyvos 10 straipsnio 2 dalyje nurodyta informacija turi būti pateikta popieriuje ar kitoje patvarioje laikmenoje,
 - valstybei narei nedraudžiama savo nacionalinėje teisėje numatyti, kad, pirma, kredito sutartis, patenkanti į Direktyvos 2008/48 taikymo sritį ir išdėstyta popieriuje, turi būti pasirašyta šalių ir, antra, šis parašo reikalavimas taikytinas visoms šios sutarties sudėtinėms dalims ir informacijai, nurodytai minėtos direktyvos 10 straipsnio 2 dalyje.
2. Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies h punktas turi būti aiškinamas taip: nebūtina, kad kredito sutartyje būtų nurodytos konkrečios kiekvieno vartotojo atliekamo mokėjimo datos, jei sutarties sąlygos leidžia vartotojui nesunkiai ir tiksliai nustatyti šių mokėjimų datas.
3. Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies h ir i punktai turi būti aiškinami taip: terminuotoje kredito sutartyje, kurioje numatomas kapitalo amortizavimas atskirais mokėjimais, neturi būti pateikta amortizavimo lentelė, nurodanti tikslią kiekvienos įmokos dalį, kuri skirta paskolinto kapitalo grąžinimui. Šios nuostatos, siejamos su minėtos direktyvos 22 straipsnio 1 dalimi, neleidžia valstybėms narėms savo nacionalinės teisės aktuose numatyti tokios pareigos.
4. Direktyvos 2008/48 23 straipsnis turi būti aiškinamas taip: jis nedraudžia valstybei narei savo nacionalinės teisės aktuose numatyti, jog tuo atveju, kai kredito sutartyje nenurodoma visa šios direktyvos 10 straipsnio 2 dalyje išvardyta informacija, kreditas laikomas suteiktu be palūkanų ir kredito mokesčių, jei tai yra informacija, kurios nenurodymas gali atimti iš vartotojo galimybę įvertinti savo įsipareigojimų apimtį.

Parašai.